

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію здобувача ступеня доктора філософії Андрєєвої Т.О.
«Клініко патогенетичні особливості та порівняльний аналіз дегенеративно-
дистрофічного процесу в шийному відділі хребта у людей і тварин» на
здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за
спеціальністю 222 «Медицина»

1. Актуальність обраної теми дисертації.

Шийний відділ хребта (ШВХ) у людини та інших хребтових є надзвичайно важливою анатомічною структурою, адже ж він забезпечує опору для шиї, забезпечує можливість рухати головою та захищає спинний мозок і хребтові артерії від ушкоджень. Дегенеративно-дистрофічні зміни приводять до розвитку великої кількості захворювань, неврологічного дефіциту, обмеження руху, больового синдрому. Серед найбільш поширених прогресуючих хронічних патологічних станів у ШВХ є набутий стеноз хребтового каналу, зміни щільності хребців, неадекватне викривлення хребта та ін. Якщо у людини ці патологічні процеси більш менш вивчені, то у домашніх тварин аспекти патогенетичного розвитку та клінічної морфології кістково-хрящових змін потребують більш глибокого дослідження. Саме тому глибоке та досконале вивчення клініко-патологічних особливостей структурних змін в ШВХ у людей та тварин, визначення та порівняння клініко-морфометричних розбіжностей є особливо актуальним, а результати виконаного Т.О. Андрєєвою дисертаційного дослідження є цікавими та інформативними як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

2. Зв'язок теми дисертації з державними і галузевими науковими програмами.

Дисертація виконана згідно з планом наукових досліджень у Чорноморському національному університеті ім. Петра Могили і є частиною планової наукової роботи кафедри медичної біології та фізики, мікробіології, гістології, фізіології та патофізіології «Клітинні та гуморальні механізми

патологічних процесів і хвороб та розробка принципів і методів їхньої корекції», номер держреєстрації: 0120U104996. Здобувач є виконавцем фрагменту цієї роботи.

3. Новизна дослідження та одержаних результатів.

У дисертаційній роботі Андреевої Т.О. «Клініко патогенетичні особливості та порівняльний аналіз дегенеративно-дистрофічного процесу в шийному відділі хребта у людей і тварин» вперше проведена оцінка морфологічних змін з застосуванням комп'ютерної томографії (КТ) та використаний індекс Торга-Павлова для діагностики стенозу спинномозкового каналу у людей та тварин. Розроблений алгоритм та методика КТ-морфометричного дослідження та опрацьовані морфометричні показники у тварин різних видів.

Проведені порівняльні отриманих показників дослідження у людей і тварин при наявності дегенерації у ШВХ. Доведено значущу залежність між виразністю суб'єктивної симптоматики, неврологічного дефіциту та клінічного перебігу від ступеня пошкодження дегенеративно-дистрофічних змін та їх комбінацій. Клінічні прояви стенотичних змін у тварин розцінені, як важливий чинник дегенеративного процесу і, вірогідно, саме така органічна патологія зумовлює стійкий больовий синдром. Візуальні об'єктивні обстеження тварин, показали що патологічні клінічні дані у собак вагою більше 20 кг, були в два-три рази більш виражені, порівняно із собаками маленьких порід.

Авторкою констатовано, що незважаючи на те, що люди та тварини мають різні осьові навантаження, ведуть різний спосіб життя, мають хоча і схожу, та різну будову тіла, скелету, хребта, тощо, дегенеративно-дистрофічні процеси в шийному відділі хребта мають багато подібностей, що дозволяє у майбутньому розглядати можливість створення біологічних моделей для дослідження патофізіологічних та патоморфологічних аспектів розвитку дегенеративно-дистрофічних процесів у ШВХ.

4. Теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

Результати дослідження, отримані Т.О. Андреевою суттєво доповнюють наукові дані щодо доцільності при підозрі на дегенеративно-дистрофічні захворювання хребта у тварин своєчасне проведення КТ діагностики для деталізації змін з метою оптимізації лікувально-профілактичних заходів, особливо у випадках коли магнітно-резонансна томографія неможлива.

КТ діагностика підвищує ефективність виявлення дегенеративно-дистрофічних змін у ШВХ у собак та котів навіть при мінімальній клінічній симптоматиці. Для діагностики коморбідних станів при захворювання ШВХ необхідно проводити повне неврологічне обстеження тварини для своєчасного виявлення неврологічної патології, пов'язаної зі змінами кістково-суглобового апарату. Застосування КТ-денситометричного дослідження для визначення щільності кісткової тканини хребта є важливим для прогнозу та вибору оптимальної схеми лікування, визначенням подальшої тактики клінічного моніторингу. Важливим питанням при цьому є диференційна діагностика між ізольованими дегенеративними ушкодженнями хребта і компресійною мієлопатією, при якій прогноз є значно гіршим і є потреба у невідкладному нейрохірургічному лікуванні.

Розроблені та впроваджені в практику охорони здоров'я України інформаційні листи МОЗ: №69-2019 та № 79-20213.

Основні положення та висновки дисертації впровадженні у навчальний процес та в наукову роботу патоморфологічних та неврологічних кафедр вищих навчальних медичних закладів України.

5. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Вірогідність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в роботі Андреевої Т.О. зумовлені адекватно обраними науково-методичними підходами до вирішення поставленої мети і завдань, достатнім обсягом дослідженого матеріалу, використанням комплексу правильно підібраних сучасних високоінформативних морфологічних,

денситометричних, клініко-неврологічних, психометричних методів дослідження, а також відповідним статистичним аналізом цифрових показників.

Ілюстративне підтвердження текстового матеріалу є цілком достатнім. Таблиці та рисунки цілком відображають обсяг проведених досліджень.

Аналіз та узагальнення результатів дослідження проведено ґрунтовно за належним рівнем наукової дискусії з використанням достатньої кількості сучасних вітчизняних та зарубіжних джерел наукової літератури.

Основні результати, наукові положення і висновки дисертації достатньо висвітлені у наукових працях. Опубліковано 36 наукових робіт, в тому числі 1 – колективна монографія, 10 статей у наукових фахових виданнях, рекомендованих МОН України, з їх числа 5 статті в наукометричних виданнях, які індексуються базами SCOPUS та Web of Science, а також 1 - в міжнародному виданні, 5 статей у вітчизняних наукових журналах категорії В та 23 тез доповідей на науково-практичних конференціях та конгресах різного рівня за фахом дисертаційної роботи. 2 інформаційних листа МОЗ України.

Отримані результати проведених досліджень, наукові положення, висновки та рекомендації, які сформульовані в дисертації є обґрунтованими та вірогідними.

Дисертація викладена на 216 сторінках комп'ютерного тексту і складається з анотацій, вступу, огляду літератури, опису матеріалів і методів дослідження, трьох розділів власних досліджень, розділу аналізу та узагальнення результатів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Перелік використаних літературних джерел містить 285 найменувань (з них 221– англомовних).

Дисертація ілюстрована 30 таблицями та 27 рисунками.

Анотація українською та англійською мовою відображає основні положення дисертації.

У вступі на 11 сторінках авторкою аргументовано обґрунтовано актуальність дослідження, сформульовано його мету, визначено предмет та

об'єкт дослідження, підкреслено нові положення, теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Для досягнення мети визначено та окреслено конкретні завдання, наведено перелік методів дослідження.

Огляд літератури, присвячений аналізу сучасних даних з питань клініко-морфологічних змін в ШВХ, больовому синдромі, судинних факторів, методикам об'єктивізації шийного болю у людини та тварин, а також деформацій і щільності хребців з урахуванням загальної теорії старіння організму. Розділ викладений на 39 сторінках та включає 9 підрозділів.

У другому розділі «Матеріали і методи дослідження» на 18 сторінках подано характеристику матеріалу дослідження, обґрунтовано вибір та описано алгоритм використання застосованих методів.

У третьому розділі описано клініко-неврологічні особливості перебігу дегенеративних процесів ШВХ у людей та тварин. Розділ викладено у двох частинах на 18 сторінках, ілюстровано 5 рисунками та 7 таблицями.

Четвертий розділ присвячений патогенетичним особливостям дегенеративно-дистрофічного процесу в ШВХ у людини і тварин. В підрозділах надаються морфометричні особливості дегенеративно-дистрофічних змін у ШВХ, їх значення для своєчасної діагностики та адекватного лікування людей та тварин, аналіз отриманих даних, особливості змін конфігурації хребта, вираженості лордозу та денситометричних характеристик тіл хребців у людей та тварин. Розділ викладений на 23 сторінках та ілюстрований 11 рисунками та 7 таблицями.

В п'ятому розділі на 29 сторінках авторка описує патогенетичні особливості дегенеративно-дистрофічного процесу в ШВХ у групах дослідження як для людей, так і для собак великих порід. Розділ ілюстровано 9 малюнками та 14 таблицями.

Розділ «Аналіз та обговорення», викладений на 9 сторінках, містить вичерпну наукову дискусію, яка узагальнює одержані дані та порівнює їх із результатами досліджень інших науковців.

Всі розділи власних досліджень завершуються списком публікацій, що містять матеріал, поданий у відповідній частині роботи. Всі розділи містять прикінцеві короткі узагальнюючі висновки.

Висновки дисертаційної роботи відповідають поставленій меті та завданням, викладені чітко з достатньою аргументацією та насиченням фактичним матеріалом.

6. Зауваження до змісту та оформлення дисертації:

У тексті роботи виявляються випадки вживання русизмів, окремі стилістичні та друкарські помилки, невірне форматування тексту. Англійська версія анотації містить неіснуючі в англійській мові аббревіатури (SHVN), якість перекладу недостатня для академічного тексту. Деякі ключові слова не відповідають визначенням тезаурусу MESH. Окремі цитовані джерела за змістом не відповідають тексту роботи. Перший розділ за обсягом перевищує рекомендовані 20% від загального обсягу дисертаційної роботи, містить багато загальновідомої інформації. Бібліографічний опис деяких літературних джерел є некоректним. Ці зауваження не є суттєвими і не впливають на загалом високу якість наукового доробку здобувачки.

В рамках дискусії хотілося б одержати відповідь на наступні запитання:

1. Чи можуть застосовуватися визначені вами закономірності для створення експериментальних моделей патології інших відділів хребта?
2. Які відмінності у біомеханіці має шийний відділ хребта у людини та свійських тварин?
3. Які переваги має застосування індексу Торг-Павлова перед індексами CSAR і CCR?

Висновок.

Дисертація Андреевої Т.О. «Клініко патогенетичні особливості та порівняльний аналіз дегенеративно-дистрофічного процесу в шийному відділі хребта у людей і тварин» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина» є завершеною

науковою працею, що має наукову новизну та практичну значимість, вирішує актуальне завдання, а саме: на підставі вивчення особливостей формування ДД пошкоджень у ШВХ у людей і домашніх тварин провести порівняльний аналіз клініко-морфометричних даних для обґрунтування і визначення патогенетичних механізмів їх розвитку.

Виходячи із зазначеного вище, дисертаційна робота Андрєвої Тамари Олександрівни повністю відповідає вимогам, що передбачає п.10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 №167 відносно дисертації на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина», а здобувачка, Андрєєва Тамара Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії.

Доцент кафедри терапевтичних дисциплін

ЧНУ імені Петра Могили

доцент, к.мед.н.

Ю.М. Ворохта